

رئیس دانشگاه هرمزگان، به مناسبت آغاز فرایند انتخاب رشته آزمون سراسری از راه اندازی رشته‌های تحصیلی جدید در دانشگاه هرمزگان خبر داد.

به گزارش اقتصادسرامد، مصطفی ظهیری نیا در جمع خبرنگاران با اعلام این خبر اظهار کرد: دانشگاه هرمزگان همواره در مسیر توسعه علمی، تربیت نیروی انسانی متخصص و پاسخگویی به نیازهای منطقه‌ای و ملی گام برداشته است.

ری با اشاره به اینکه در سال تحصیلی ۱۴۰۴، سه رشته جدید به مجموعه رشته‌های دانشگاه افزوده شده است. افزود: «این رشته‌ها شامل رشته‌های «کارسازی مهندسی دریاء»، «کارسازی مهندسی انرژی دریاء» و «کاردرانی تکنولوژی آبیاری» است. ظهیری‌نیا با بیان اینکه این اقدام با هدف تربیت نیروی متخصص در حوزه‌های راهبردی استان و کشور انجام گرفته است، تصریح کرد: «رشته مهندسی دریاء با توجه به موقعیت ستراتیژیک استان هرمزگان و نقش کلیدی صنایع دریایی و بندری در اقتصاد منطقه، طراحی شده و آموزش تخصصی در زمینه‌هایی چون مدیریت بنادر و حفاظت از محیط زیست دریایی می‌پرازد. رئیس دانشگاه هرمزگان گفت: مهندسی انرژی نیز با تمرکز بر انرژی‌های تجدیدپذیر، بویژه انرژی خورشیدی و دریایی، با پاسخ به نیازهای روزافزون کشور در حوزه انرژی راه‌اندازی شده و این رشته می‌تواند نقش مؤثری در توسعه پایدار استان ایفا کند.

بدون شرح...

فریبا عزیز ی - اقتصاد سرآمد

گروه راهبردی - مرقضی فاخری - تجارت دریایی به عنوان ستون اصلی و بنیادی اقتصاد جهانی، بیش از ۸۰ درصد حجم تجارت بین‌المللی را از طریق آب‌آه‌ای تضمین جریان آزاد تجارت و جلوگیری از توقیف‌های خودسرانه کشور ساحلی کمتر است. این مفاهیم، ابزارهایی حقوقی برای محسوب می‌شوند.

بین‌المللی جابه‌جا می‌کند. این مسیرهای آبی، از جمله تنگه‌ها کانال‌ها و دریاهای آزاد، نه تنها نقش حیاتی در انتقال کالاهای اساسی، انرژی و مواد اولیه دارند، بلکه بستری برای تعاملات اقتصادی، دیپلماتیک و امنیتی میان دولت‌ها فراهم می‌سازند. براساس کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق دریاها، آزادی دریانوردی و عبور بی‌ضرر کشتی‌ها از آبراه‌های بین‌المللی، از اصول بنیادین نظم حقوقی دریایی به‌شمار می‌رود. بااین‌حال، در دهه‌های اخیر، افزایش تنش‌های ژئوپلیتیکی، رقابت‌های منطقه‌ای و اقدامات یکجانبه برخی دولت‌ها، موجب تضعیف ایسن اصول و تهدید جریان آزاد تجارت دریایی شده‌اند.

برگ‌راش روزنامه اقتصاد سرآمد، در مسیر فآری، محقق و پژوهشگر ارشد علوم اقتصاد در مطبوعه تخصصی برای این روزنامه به بررسی اهمیت و الزامات جلوگیری از توقیف‌های

بر اساس کنوانسیون‌های بین‌المللی و با نگاهی به مانی حقوقی آزادی دریاوندی در رداخته است. این مطلب را در ادامه می‌خوانید:

توقیف‌های خودسرانه کنوانسیون‌ها، چه به بهانه‌های امنیتی، چه در پاسخ به اختلافات سیاسی با اعدای حقوقی، به یکی از چالش‌های نوظهور و نگران‌کننده تبدیل شده است. این اقدامات نه تنها با حقوق بین‌الملل در تضادند، بلکه پیامدهای گسترده‌ای بر اعتماد بین‌المللی، امنیت، خدمه، هزینه‌های بیمه و پایداری زنجیره تأمین جهانی دارند. بررسی مستند پرونده‌هایی نظیر توقیف نفتکش‌ها در تنگه‌هرمز با اقدامات مشابه در دریای چین جنوبی، نشان می‌دهد که فقدان سازوکارهای شفاف و الزام‌آور برای حل اختلافات دریایی، زمینه‌ساز سوءاستفاده و قدرت دریایی شده است. از این رو، رداخته به توقیف‌های خودسرانه در بستر حقوقی، عملیاتی و سیاست‌گذاری، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر برای حفظ نظم دریایی و تقویت امنیت تجارت جهانی، به‌شمار می‌رود.

مبانی حقوقی آزادی رانوردی

آزادی رانوردی یکی از اصول بنیادین بین‌المللی در دریای است که در کنوانسیون ۱۹۸۲ دریاها به‌طور جامع تبیین شده است. این کنوانسیون که به‌عنوان «قانون اساسی دریاها» شناخته می‌شود، چارچوبی حقوقی برای استفاده صلح‌آمیز از دریاها، به‌هم‌رانداری از منابع و سرزمین‌ها فراهم می‌سازد. ماده‌های ۸۷ و ۹۰ UNCLOS به‌صراحت بر آزادی رانوردی در مناطق فراتر از دریای سرزمینی تأکید دارند، و دولت‌ها را ملزم می‌سازند که از ایجاد موانع غیرقانونی در مسیر کشتی‌های تجاری خودداری کنند. این اصل، نه‌تنها بر تجارت جهانی حیاتی است، بلکه بستری مهمی در حفظ ثبات و امنیت بین‌المللی ایفا می‌کند.

در بیشتر ایالات کنوانسیون، مفهوم کلیدی «عبور به‌ضرر» و

«عبور ترانزیتی» تعریف شده که به کشتی‌ها اجازه می‌دهند مشروط بر رعایت مقررات کشتور ساحلی و عدم تهدید امنیت آن‌ها از آب‌راه‌های بین‌المللی و کنگه‌ها عبور کنند. عبور بی‌شرط، طبق ماده ۱۴ UNCLOS، به معنای عبور مستقیم و سریع از کشتی‌ها از دریای سرزمینی بدون انجام فعالیت‌هایی نظیر تهدید، جاسوسی یا آلودگی محیط‌زیست است. در مقابل، عبور ترانزیتی که در دهه‌های ۱۳۳۸ تا ۴۴ آنسوین آمده، مختص کنگه‌های است که برای کشتیرانی بی‌بخش‌های مختلف دریای آزاد یا منطقه انحصاری اقتصادی استفاده می‌شوند و در آن، محدودیت‌های

نقض آشکار حقوق بشر و اصول ایمنی دریایی است. در مجموع، توقیف‌های خوددسرانه نه تنها تهدیدی برای حقوق بین‌الملل دریایی هستند، بلکه ثبات اقتصادی و انسانی تجارت جهانی را نیز به مخاطره می‌اندازند.

سازوکارهای پیشگیرانه و حفاظتی

یکی از مؤثرترین راهکارهای پیشگیرانه برای کاهش ریسک توفیق‌های خودسرانه، تقویت مستندسازی بار، شفافیت مالکیت کشتی‌ها و رعایت دقیق مقررات مالی، مالیاتی و نقل و اطمینان است. استاندارد لازم در جمله بارنامه، گواهی منشأ و مدارک همراهی گمرکی، باید به صورت کامل، قوی و منطبق با کنوانسیون‌های مرتبط مانند «کنوانسیون فال» و مقررات گمرکی سازمان جهانی تجارت تهیه شوند. همچنین ثبت مالکیت کشتی‌ها در دفتر معتبر بین‌المللی و استفاده از پرچم‌های قانونی و غیر مناقشه‌دار، نقش مهمی در کاهش سوءتفاهم‌های حقوقی و سیاسی ایفا می‌کند. رعایت دقیق مقررات فنی و ایمنی مانند SOLAS و IAPH نیز موجب افزایش اعتبار کشتی در مواجهه با ناهادهای نظارتی و بندری می‌شود.

فناوری‌های نوین، به‌ویژه سامانه‌های ردیابی ماهواره‌ای، همدارای پیشگیرانه، ابزارهای حیاتی در ارتقای امنیت دریایی و پیشگیری از توقیف‌های غیرقانونی هستند. این راهکار امکان پایش لحظه‌ای موقعیت کشتی، مسیر حرکت و وضعیت عملیاتی آن را برای مالکان، شرکت‌های بیمه و نهادهای نظارتی فراهم می‌سازند. در مواردی که کشتی وارد مناطق پر تنش یا نامشمار می‌شود، همدارای خودکار می‌توانند حمله را از خطرات احتمالی آگاه سازند و مسیر جایگزین پیشنهاد دهند. همچنین استفاده از سامانه‌های ارتباطی امن و رمزگذاری شده، مانع از دستکاری اطلاعات و سوءاستفاده‌های سایبری در فرایند حمل و نقل می‌شود.

در کنار ابزارهای حقوقی و فناوریانه، آموزش تخصصی مدیران، کشتی و مهندسی مؤثر با نهادهای بندری و دریایی، نقش کلیدی در کاهش ریسک توقیف دارد. خدعه باید با اصول حقوق بین الملل دریایی، مقررات عبور بر سر، و نحوه تعامل با نیروهای ساحلی آشنا باشند تا در صورت بروز اختلافات، تصمیمات حرفه‌ای و مبتنی بر مقررات اتخاذ کنند. همچنین ارتباط مستمر با نهادهای بندری، دفاتر نمایندگی کشور صاحب پرچم و مؤسسات حقوقی دریایی، موجب تسهیل در حل اختلافات و جلوگیری از سوء تفاهم‌های احتمالی می‌شود. برگزاری دوره‌های آموزشی مشترک، مانورهای عملیاتی، شبیه‌سازی شده و تدوین پروتکل‌های واکنش سریع، از جمله اقدامات مؤثر در ارتقای آمادگی عملیاتی و حقوقی کشتی‌ها در مواجهه با تهدیدات دریایی است.

دپلماسی دریایی و همکاری منطقه‌ای

دیپلماسی دریایی به عنوان یکی از ابزارهای کلیدی در مدیریت تنش‌های بین‌المللی، نقش مهمی در حفظ جریان آزاد تجارت و جلوگیری از توقیف‌های خودسرانه ایفا می‌کند. توقافات دو جانبه و چند جانبه می‌تواند، به‌ویژه در مناطق حساس دریایی، می‌تواند چالش‌های اساسی حقوقی و عملیاتی برای عبور آزادمانده‌ها، تبادل اطلاعات و حل اختلافات فراهم سازند. نمونه‌هایی از این توقافات را می‌توان در تقاضنامه‌های همکاری دریایی میان کشورهای حوزه خلیج فارس، توقافات امنیتی دریایی در دریای مدیترانه و ترتیبات منطقه‌ای در دریای چین جنوبی مشاهده کرد. این توقافات با تعیین خطوط راه‌بردی، پروتکل‌های رفاری و سازوکارهای هشدار، از بروز برخوردها ناخواسته و اقدامات یکجانبه جلوگیری می‌کند.

اتحادیه‌ها و بلوک‌های منطقه‌ای نظیر اتحادیه اروپا، آسه‌ان، اتحادیه آفریقا و شورای همکاری خلیج فارس، نقش مؤثری در تنظیم رفتار کشورها و ارتقای استانداردهای دریایی دارند. این نهادها، از طریق تدوین مقررات مشترک، ایجاد نهادهای نظارتی و اعمال فشار سیاسی یا اقتصادی، می‌توانند کشورها را به رعایت اصول حقوق بین‌الملل دریایی و پرهیز از اقدامات خودسرانه ترغیب کنند. برای

«سرآمد» بررسی کرد؛

الزامات جلوگیری از توقیف‌های خودسرانه کشتی‌ها

حفظ جریان آزاد تجارت دریایی براساس کنوانسیون‌های بین‌المللی

نمونه، اتحادیه اروپا با اعمال چارچوب‌های حقوقی در زمینه عبور کشتی‌ها از تنگه جبل الطارق و آسان‌آب تلاش برای تدوین «قواعد رفتاری» در دریای چین جنوبی، نشان داده‌اند که همکاری منطقه‌ای می‌تواند جایگزینی مؤثر برای تقابل‌های نظامی یا سیاسی نباشد. این بلوک که هم‌اکنون بستری برای گفت‌وگو، اعتمادسازی و تبادل اطلاعات فراهم می‌سازد که در کلاس سوء تفاهم‌های دریایی بسیار مؤثر است.

در بستر حقوق بین الملل، سازوکارهای حل اختلاف مانند، میانجی‌گری، داری و مرجع به نهادهای قضایی بین المللی، از راه‌های حیاتی برای مدیریت بحران‌های دریایی هستند. دیوان بین‌المللی دریایی (ICJ)، دیوان بین‌المللی حقوق دریاها و نهادهای داری مانند PCA، نقش آزادی بی طرفانه دعوی مربوط به دریایی را فراهم می‌کنند. این نهادها، با استفاده به عنوان میزبانی UNCLOS و اصول عرفی حقوق بین الملل، می‌توانند احکام الزام‌رسان صادر کنند. همچنین میانجی‌گری توسط کشور ثالث یا نهادهای منطقه‌ای، در مواردی که طرفین تمایل به مسأله‌مندی اختلاف دارند، می‌تواند راهکاری سریع‌تر و کارهزین‌تر باشد. بهره‌گیری از سازوکارها، نه تنها موجب کاهش توفیق‌های خودسرانه می‌شود، بلکه اعتبار حقوق بین الملل و نهادهای چندجانبه را نیز تقویت می‌کند.

توصیه‌های سیاستی

در شرایط که تنش‌های دریایی می‌توانند پیامدهای گسترده‌ای برای امنیت منطقه‌ای و تجارت جهانی داشته باشند، دستیابی به توازن میان امنیت ملی و آزادی تجارت در شرایط ضرورتی راهبردی است. کشور ایران باید ضمن حفظ حق حاکمیت و امنیت مرزهای دریایی خود، به اصول حقوق بین‌الملل از جمله آزادی عبور و مرور کشتی‌ها، احترام بگذارد. کوانسیون حقوق دریاها چارچوبی معتبر برای تضمین این توازن فراهم کرده است، به‌ویژه در موارد مربوط به عبور بی‌ضرر، مناطق انحصاری اقتصادی و حقوق کشورها ساحلی. سیاست‌گذاران باید از اقدامات یکجانبه که موجب اختلال در زنجیره تأمین جهانی یا افزایش ریسک‌های ژئوپلیتیکی می‌شود، پرهیز کرده و به‌جای آن، رویکردی دیپلماتیک و مبتنی بر اعتماد را در پیش گیرند.

در راستای تقویت نظم حقوقی درباری، اصلاحات حقوقی در سطوح ملی و منطقه‌ای باید با هدف هماهنگی و استانداردسازی در سطوح ملی و منطقه‌ای صورت گیرد. کشورها می‌توانند با بازنگری در قوانین درباری، شفاف‌سازی اختیارات نهادهای امنیتی و ایجاد سازوکارهای نظارتی مستقل، از سوءاستفاده‌های احتمالی جلوگیری کنند. همچنین ارتقای شفافیت در تصمیم‌گیری‌های درباری - از جمله انتشار عمومی ذائق توفیق گسترده‌ای - کارگزاران‌های نظارتی و داده‌های قابل ردیابی درباری می‌توانند اعتمادسازی میان بازیگران منطقه‌ای و جهانی را تسهیل کند. نهادهای مانند سازمان‌های بین‌المللی، کارشناسی و وزارتخانه‌های حمل و نقل باید با ابزارهای نظارتی دیجیتال، آموزش‌های حقوقی و پروتکل‌های پاسخگویی مجازی شوند تا عملکردشان با اصول حکمرانی خوب همخوانی داشته باشد.

در مجموع، عزت به گفت و گو چند جانبه میان کشورهای ساحلی، سازمان منطقه‌ای ندهادهای بین‌المللی، شورای همکاری خلیج فارس و جلوه‌گیری از اقدامات گوناگونی است. این گفت و گوهای می‌تواند در قالب نشست‌های فنی، کارگزار و همای حقوقی یا ابتکار اعتمادسازی درباری برگزار شوند. به تدوین قواعد رفتاری مشترک در مناطق پرتنش امیدواریم. تجربه مهمی است که درباری چنین جنبه‌ای نداشته‌اند. در مدیترانه، نشانه‌ای دهه‌گانه گفت و گو مستمر و ناهاده‌شده می‌تواند جایگزینی مؤثر برای رقابت‌های نظامی باشد. این بازی نیز با بهره‌گیری از ظرفیت‌های ساحلی و دیپلماتیک خود، می‌تواند نقش‌آفرینی در شکل‌دهی به چنین سازوکاری در خلیج فارس، دریای عمان و اقیانوس هند بین‌المللی ایفا کند.

بدون شرح

قاب دوربین

عکس: اصغر بشارتے